

SADRŽAJ

Popis grafikona i tablica	XI
1. UVOD	1
2. MULTINACIONALNE KORPORACIJE I OPOREZIVANJE	9
2.1. Pojam i definicija	9
2.2. Zadaci i organizacija multinacionalnih korporacija	19
2.2.1. Ciljevi i zadaci multinacionalnih korporacija	19
2.2.1.1. Povijesni razvoj multinacionalnih korporacija	20
2.2.1.2. Prilagodba multinacionalnom okruženju	22
2.2.2. Organizacija i upravljanje u multinacionalnim korporacijama	27
2.2.2.1. Organizacija financijske funkcije multinacionalne korporacije	34
2.3. Zadaci i organizacija porezne funkcije	36
2.3.1. Općenito o poslovima i organizaciji poreznog odjela u multinacionalnoj korporaciji	37
2.3.1.1. Samostalna organizacijska jedinica u financijama	39
2.3.1.2. Usluga koja se koristi putem trećih osoba (outsourcing)	41
2.3.1.3. Ostali oblici organiziranja porezne funkcije	42
2.3.2. Porezno planiranje	43
2.3.3. Izbjegavanje i sprečavanje izbjegavanja poreznih obveza	46
2.3.4. Upravljanje poreznim rizicima	49
2.4. Važnost oporezivanja pri donošenju strateških odluka multinacionalnih korporacija	51
3. PRAVNI ČIMBENICI OPOREZIVANJA MULTINACIONALNIH KORPORACIJA	55
3.1. Pravni i organizacijski oblici i načini djelovanja multinacionalnih korporacija	58
3.1.1. Pravni okvir djelovanja multinacionalnih korporacija	58
3.1.1.1. Odnos pravnog oblika i upravljačke kontrole	58
3.1.1.2. Kontrola ovisnog društva	62
3.1.1.3. Odnos nacionalnog prava i multinacionalne korporacije	64
3.1.1.4. Nacionalno pravo i međunarodno pravo	66
3.1.2. Marginalni ili tranzicijski oblici udruživanja	69
3.1.2.1. Portfeljne investicije i izravne inozemne investicije	69
3.1.2.2. Multinacionalna licencna ulaganja unutar grupe	70

3.1.2.3. Međunarodna zajednička ulaganja kao tranzicijski oblik prema multinacionalnim korporacijama	72
3.1.3. Organizacijski oblici udruživanja u multinacionalne korporacije	73
3.1.3.1. Ovisno trgovačko društvo	73
3.1.3.2. Društvo pridruženo manjinskim udjelom	74
3.1.3.3. Društvo pridruženo ugovorom	74
3.1.3.4. Društvo ovisno o ovisnom društvu	74
3.2. Poreznopravna kontrola multinacionalnih korporacija	74
3.2.1. Unilateralne mjere	80
3.2.1.1. Repatrijacija dobiti i kapitala	83
3.2.1.2. Porezno (ne)priznat trošak kamata	86
3.2.1.3. Transferne cijene	87
3.2.1.4. Porezna utočišta	89
3.2.1.4.1. Nadzirano inozemno trgovačko društvo	90
3.2.1.4.2. Isplate naknada u porezna utočišta	91
3.2.1.5. Porezne povlastice i porezna konkurencija	92
3.2.1.5.1. Francuska	94
3.2.1.5.2. Njemačka	94
3.2.1.5.3. Hrvatska	95
3.2.1.5.4. Sjedinjene Američke Države	95
3.2.1.6. Svjetski dohodak i sustav jedinstvenog oporezivanja	96
3.2.1.7. Porezna administracija	98
3.2.2. Bilateralne mjere	101
3.2.2.1. Pregled povijesnog razvoja pravnog okvira međunarodnih ugovora o oporezivanju	104
3.2.2.1.1. Društvo naroda	105
3.2.2.1.1.1. Izvještaj o dvostrukom oporezivanju iz 1923.	105
3.2.2.1.1.2. Izvještaj o dvostrukom oporezivanju i poreznoj evaziji iz 1927.	106
3.2.2.1.2. Alternativa nacrtu konvencije iz 1927. – prijedlog profesora Adamsa	107
3.2.2.1.3. Nacrt bilateralne konvencije iz 1928.	108
3.2.2.1.4. Nacrt plurilateralne konvencije iz 1931.	108
3.2.2.1.5. Nacrt konvencije iz 1933.	109
3.2.2.1.6. Model bilateralne konvencije iz 1943.	109
3.2.2.1.7. Konferencije Međunarodne trgovačke komore	111
3.2.2.1.8. OECD-ov model	112
3.2.2.2. Međunarodni porezni ugovori Republike Hrvatske	116
3.2.2.3. Utvrđivanje zlouporaba bilateralnih ugovora i kontrola tim ugovorima	117
3.2.3. Multilateralne mjere	122
3.2.3.1. Multilateralni ugovori	122
3.2.3.2. Ograničavanje porezne konkurencije	125
3.2.4. Supranacionalne mjere	127

3.3. Pravni aspekti poreznog izvještaja	131
3.3.1. Računovodstveni propisi i financijski izvještaji korporacija	135
3.3.2. Korporativno upravljanje	139
3.3.3. Spajanja i preuzimanja	146

4. EKONOMSKI ČIMBENICI OPOREZIVANJA MULTINACIONALNIH KORPORACIJA . . . . .

4.1. Odluka o financiranju i učinci oporezivanja	153
4.1.1. Financiranje kapitalom	158
4.1.1.1. Dionice	158
4.1.2. Financiranje dugom	161
4.1.2.1. Obveznice	162
4.1.2.2. Kredit i leasing	164
4.1.3. Dug i trošak dioničkog kapitala	166
4.1.4. Kamatni porezni štiti	167
4.1.4.1. Što kada se porezni štiti ne može iskoristiti	170
4.1.4.2. Koliko je kamatni porezni štiti zaista bitan	173
4.1.5. Ostali čimbenici koji utječu na strukturu kapitala i uzajamna ovisnost s djelovanjem kamatnog poreznog štita	175
4.1.5.1. Teorija ustupaka	175
4.1.5.2. Agencijska teorija	178
4.1.5.3. Teorija signalizacije	181
4.1.5.4. Hijerarhijska teorija strukture kapitala	182
4.1.5.5. Teorija izbora tržišnog trenutka	187
4.1.5.6. Ostali čimbenici zaduženosti i strukture kapitala	187
4.1.5.6.1. Struktura imovine	187
4.1.5.6.2. Inflacija, kamatne stope i gospodarski ciklusi	187
4.1.5.6.3. Utjecaj poreza na dohodak na strukturu pasive	189
4.1.5.6.4. Pripadnost određenoj industriji	192
4.1.5.6.5. Profitabilnost	192
4.1.5.6.6. Unikatnost proizvoda	193
4.1.5.6.7. Volatilitnost novčanog tijeka	193
4.1.5.6.8. Veličina i reputacija korporacije	194
4.1.5.6.9. Vrsta imovine	194
4.1.6. Multinacionalne korporacije i struktura kapitala.	195
4.1.7. Potkapitalizacija kao posebno gledište utjecaja poreza na dobit na strukturu kapitala	201
4.1.8. Zaključno o optimalnoj strukturi kapitala i važnosti poreza	202
4.2. Odluka o investiranju i učinci oporezivanja	209
4.2.1. Odluka o investicijama i porezni aspekt	209
4.2.1.1. Vrijednost investicija	211
4.2.2. Neto sadašnja vrijednost	215
4.2.2.1. Identificiranje novčanih tijekova	217
4.2.2.2. Izračun diskontne stope.	218

4.2.2.3. Rizik projekta i model procjene kapitalne imovine	221
4.2.2.4. Diskontiranje novčanih tijekova	223
4.2.3. Utjecaj poreza na vrijednost investicija i odluke o investiranju	226
4.2.3.1. Specifičnosti spajanja i preuzimanja prilikom utvrđivanja vrijednosti	230
4.2.3.2. Politika isplate dividendi	233
4.2.3.3. Računovodstveni aspekt poreznih varijabli	235
4.2.3.4. Porezni aspekti novčanog tijeka	236
4.2.4. Primjer	241
5. PRAKSA DONOŠENJA ODLUKA U REPUBLICI HRVATSKOJ	247
5.1. Uvod	247
5.2. Svrha i cilj istraživanja	249
5.3. Metodologija istraživanja	250
5.3.1. Uzorak	250
5.3.2. Mjerni instrument	254
5.3.3. Istraživanje	255
5.3.3.1. Postupak istraživanja	255
5.3.3.2. Hipoteze	256
5.3.4. Obrada podataka	267
5.4. Rezultati i rasprava	267
5.4.1. Provjera hipoteze 1	267
5.4.2. Provjera hipoteze 2	270
5.4.3. Provjera hipoteze 3	277
5.4.4. Provjera hipoteze 4	287
6. ZAKLJUČAK	291
6.1. Zaključna razmatranja	291
6.2. Primarnost pravnih aspekata	294
6.3. Paradoks poreznih poticaja	296
6.4. Preporuke za budućnost	299
Literatura	301
Normativni izvori	319
Internetski izvori	321
PRILOZI	323
Prilog 1 – Upitnik za polustrukturirani intervju	323
Prilog 2 – Pristanak na sudjelovanje u istraživanju	332
Prilog 3 – Postupak izračuna WACC-a (CAPM)	334
Prilog 4 – Statistička analiza istraživanja	338

POPIS GRAFIKONA I TABLICA

Grafikoni

<i>Grafikon</i> 1. Opće informacije o ispitanicima	253
<i>Grafikon</i> 2. Ulaganja i planirano širenje u sljedeće tri godine	254
<i>Grafikon</i> 3. Imate li studiju o transfernim cijenama i iskustvo s »poreznim zamkama«	254
<i>Grafikon</i> 4. Broj društava kćeri u inozemstvu s prikazom broja strateških menadžera iz stranih država	256
<i>Grafikon</i> 5. Važnost čimbenika pri financiranju	269
<i>Grafikon</i> 6. Važnost čimbenika pri financiranju – porezni čimbenici	269
<i>Grafikon</i> 7. Važnost čimbenika pri ulaganju	271
<i>Grafikon</i> 8. Izbor države ulaganja	272
<i>Grafikon</i> 9. Razlozi neiskorištenosti poreznih poticaja	274
<i>Grafikon</i> 10. Poželjne karakteristike poreznog sustava	276
<i>Grafikon</i> 11. Maksimalno prihvatljivi porezni rizici ovisno o organizaciji kompanije	278
<i>Grafikon</i> 12. Rangiranje važnosti rizika	279
<i>Grafikon</i> 13. Rang važnosti rizika	279
<i>Grafikon</i> 14. Sukladnost strateških odluka s ciljevima vlasnika	283
<i>Grafikon</i> 15. Poslovanje u različitim poreznim sustavima	286
<i>Grafikon</i> 16. Izbor prilikom ulaganja u neku državu koja pruža porezne poticaje s prisutnim poreznim rizicima	289

Tablice

<i>Tablica</i> 1. Financiranje dugom	169
<i>Tablica</i> 2. Izračun ponderiranog prosječnog troška kapitala	243
<i>Tablica</i> 3. Scenarij I – Izračun sadašnje vrijednosti korporacije bez preuzimanja	244
<i>Tablica</i> 4. Scenarij II – Izračun sadašnje vrijednosti korporacije s preuzimanjem u državi A	245
<i>Tablica</i> 5. Scenarij III – Izračun sadašnje vrijednosti korporacije s preuzimanjem u državi B	246